

Ocene in poročila

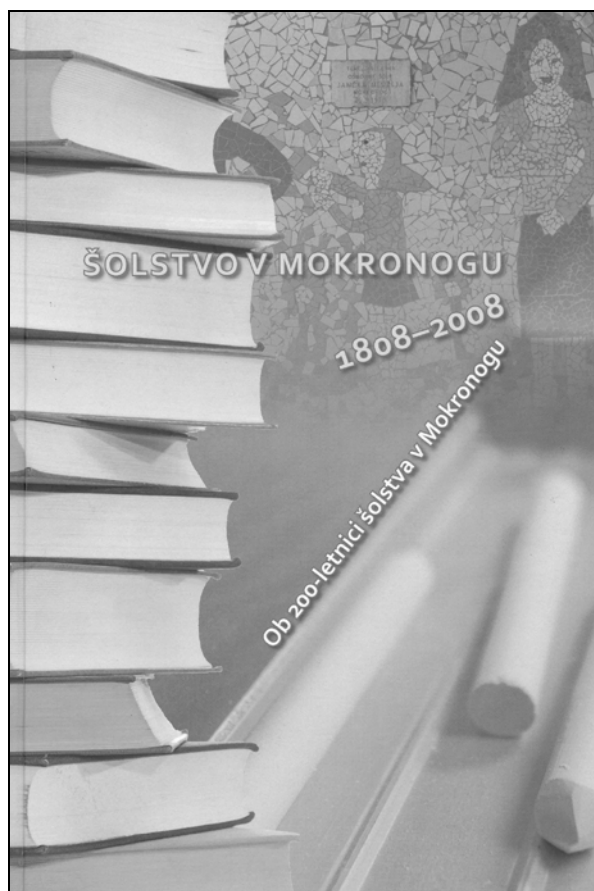
Šolstvo v Mokronogu 1808–2008. Ob 200-letnici šolstva v Mokronogu (ur. Marjeta Bregar, zasnova in realizacija: Studio 5 Mirna). Mokronog : Osnovna šola Mokronog, 2008, 287 str.

"Ali naj bo trg Mokronog zadnji nesrečni kraj v cesarskih deželah, ki naj ne bi imel šole za mladino?" Tako se je v pismu obupano in hkrati očitajoče spraševal Janez Šuster v imenu vseh tržanov in še pred tem dodal: "Vsi tržani bi radi imeli šolo, o milostljivi gospod." Pismo so 12. avgusta 1806 iz trga Mokronog poslali na ljubljanski škofijski ordinariat in je eno izmed dragocenih pričevanj, ki potrjujejo prizadevanja prebivalcev Mokronoga za ustanovitev redne šole.

Avtorji zbornika *Šolstvo v Mokronogu 1808–2008* so skrbno pregledali in preučili dokumente in zapise, ki jih hranijo v Nadškofijskem arhivu Ljubljana, Arhivu Republike Slovenije, Slovenskem šolskem muzeju, Osnovni šoli Mokronog in v različnih knjižnicah. Zbornik je izšel ob 200-letnici šolstva v Mokronogu ob prizadevni zasnovi in realizaciji Marka Kapusa oziroma Studia 5 iz Mirne. Uredniško delo je opravila Marjeta Bregar, zbornik pa je izdala in založila Osnovna šola Mokronog.

Avtorji so svoje ugotovitve v pregledno urejenem zborniku strnili na 287 straneh in tako ponudili bralcu, da spremlja začetke in razvoj šolstva od skrbi za šolanje v Mokronogu pred 18. stoletjem do sodobne šole v zadnjem obdobju njenega delovanja.

Avtorica Damjana Papež se je z raziskovanjem šolske preteklosti v Mokronogu ukvarjala v svoji diplomski nalogi na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete. Za zbornik je iz osrednje vsebine diplomske naloge z dodatnimi ugotovitvami oblikovala članek *Razvojne stopnje osnovne šole Mokronog od njenih začetkov do II. svetovne vojne*. Članek je najobsežnejši, zajema več kot polovico celotne vsebine zbornika, vsebina pa je razdeljena v glavna poglavja: Ustanovitev šole in njeno delovanje do propada Avstro-Ogrske (1808–1918), Delovanje šole v času med obema vojnama (1918–1941), Učiteljski zbor na Osnovni šoli Mokronog in Klasifikacija učnega uspeha mokronoških učencev.

Podrobno se je dokumentom v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani posvetil mag. France Baraga in jih s skrbno urejenim in zanimivim zapisom približal javnosti v članku *Osnovna šola v Mokronogu, po dokumentih Nadškofijskega arhiva v Ljubljani* (1805–1864). Njegova raziskava je razdeljena na tri obdobja: prvo od leta 1805 do 1809, drugo od leta 1814 do 1822 in tretje od 1822 do 1864.

Tatjana Hojan, upokojena bibliotekarka Slovenskega šolskega muzeja in odlična poznavalka pedagoškega časopisja minulih obdobj, je izbrskala vse, kar je o Mokronogu in šolstvu v njem objavljala Učiteljski tovariš. To je bil drugi slovenski pedagoški časopis, ki pa je izhajal najdlje, kar od leta 1861 do 1941. Njegov ustanovitelj je bil znani pedagog

Andrej Praprotnik, za njim pa so se na uredniških mestih zvrstila mnoga pomembna pedagoška imena. Prvi podatek, ki ga je našla o Mokronogu, je bil objavljen leta 1866, ko je bil mokronoški učitelj Jožef Potokar naveden kot naročnik Učiteljskega tovariša. To in druge zanimivosti je zapisala v članku *Mokronog v Učiteljskem tovarišu* (1861–1941).

Za preučevanje preteklosti Dolenjske in Bele krajine prinaša dragocene članke časopis Dolenjske novice, ki so izhajale v Novem mestu od leta 1885 do konca leta 1919. V njih je Marjeta Bregar, sicer urednica zbornika, poiskala vesti o Mokronogu in jih objavila v članku *Šola in kraj Mokronog v Dolenjskih novicah* (1885–1919). Med drugim je ugotovila, da je bil problem rabe slovenskega in nemškega jezika v šolah v Dolenjskih novicah kar precej obravnavana tema. Na Mokronoškem pa so bili prebivalci zelo zagreti pristaši uvajanja slovenskega jezika v javno rabo. Na tamkajšnjem sodišču je slovenski jezik vpeljal sodnik Škofič (služboval med 1883 in 1886), ki je zagovarjal idejo, da mora kmet, ko prejme v roke uradne listine, vedeti, kaj ima v rokah in kaj se od njega zahteva. S tem je dal trden argument, da je slovenski jezik potreben v vseh javnih ustanovah, tudi v šoli.

Pomembnejše dogodke iz polpretekle zgodovine so s pomočjo šolskih kronik, ki jih hrani arhiv Osnovne šole Mokronog, ob ravnateljici šole Zvonimiri Kostrevec izbrale še njene sodelavke Lučka Dreža, Ivanka Kocjan, Vesna Magovec Regent, Ksenija Pirnar, Marija Zagorc in Polona Kralj Zupančič in jih skupaj povezale v članku *Osnovna šola Mokronog v šolski kroniki od leta 1940 do leta 2008*.

Ob sklepu zbornika je umetnost in šolo prepletel umetnostni zgodovinar Jožef Matijevič v prispevku *Kobetova zbirka po poteh Gubčeve brigade*. V prostorih Osnovne šole Mokronog je na ogled ohranjeni izbor dvaintridesetih upodobljenih krajev, v katerih je delovala Gubčeva brigada in jih je izdelal arhitekt, slikar, pedagog, ilustrator in scenograf Boris Kobe. Umetnik Kobe je bil slikar visoke ustvarjalne moči in njegov ciklus je prepričljivo umetniško delo.

Bogato pričevalno vrednost zbornika dopolnjujejo preglednice, sezname, objavljeni dokumenti in fotografije, za katere je poskrbela Jerneja Gabrič. Vsaj toliko kot številni podatki, dajejo prepričljivo podobo zborniku fotografije, med njimi denimo poročna fotografija mokronoškega učitelja Josipa Tratarja iz začetka 20. stoletja, ki jo hrani Dolenjski muzej Novo mesto.

Prva sta na poti v širšo javnost delo *Šolstvo v Mokronogu 1808–2008* pospremila recenzenta, odlična poznavalca (tudi) šolske zgodovine dr. Branko Šuštar in dr. Boris Golec.

Slednji se je z vprašanji o začetkih šolstva v Mokronogu ukvarjal že v monografiji Trg Mokronog skozi stoletja, ki je izšla leta 2003. Njegove ugotovitve, da je pred letom 1808 v trgu obstajal zasebni pouk za enega ali več otrok, v vsakem primeru pa vsaj za grajske otroke, so povzeli tudi v zborniku ob 200-letnici šolstva v Mokronogu. Tako kot drugod so v Mokronogu pred uvedbo javne šole poučevali t. i. "šolmostri", ki so bili sicer cerkovniki oziroma organisti. Prvo veliko prelomnico za nadaljnji razvoj šolstva v kraju je pomenilo leto 1808, ko je od 54 šoloobveznih otrok v šolske klopi prvič sedlo 22 mokronoških šolarjev kar v cerkovnikovem stanovanju. Dolgo obdobje, ki je sledilo, so zaznavale številne reforme in obe vojni. Pouk je potekal v različnih stavbah, šolski prostori so bili skromni, učila redka, otroci pogosto lačni, slabo obuti in oblečeni, učiteljev je primanjkovalo; tisti, ki so prihajali, so se hitro menjavali. Število otrok, ki so obiskovalo mokronoško šolo je nihalo, od začetnih 22, preko 400 ob začetku 20. stoletja, do zadnjega obdobja, ko šolo v Mokronogu obiskuje okrog 200 otrok, podružnično šolo Trebelno pa okrog 50 otrok.

Postavitev šolske stavbe v letu 1905 je bil za šolo in za kraj zelo pomembna pridobitev. Ta šolska stavba je služila svojemu namenu vse do leta 1976, ko je bila ob velikih prizadevanjih zgrajena nova šola, ki z dograditvijo leta 1996 ustreza zahtevam sodobnega šolstva. Na današnjem šolskem okolišu OŠ Mokronog so v preteklosti delovale šole: Trebelno, Jelševac in Laknice.

Šolski vsakdan ni le svet zelo resnih stvari, večkrat se v šoli zgodi kaj smešnega. Tudi to plat so zajeli v zborniku o šolstvu v Mokronogu z izborom nekaterih smešnic s šolsko tematiko, ki so bile objavljene v Dolenjskih novicah v začetku 20. stoletja. Med njimi je tudi naslednja iz leta 1908:

Dobri učitelj

Janezek: "Oče, mi imamo res pridnega učitelja. Obljubil nam je, da nam naredi veselje, ako bomo pridni."

Oče: "No, kakšno veselje vam je pa naredil?"

Janezek: "Obolél je in vsled tega nismo imeli pouka."

Kot je poudaril Mirko Kapus, ki je zbornik zasnoval, so z izdajo tega dela dosegli več, kot so sprva upali. Namenili so se podrobneje pobrskati še po novih virih in ne le ponoviti že pred tem raziskana dejstva. Ustvarjalcem zbornika Šolstvo v Mokronogu je načrtovana želja uspela, saj je predstavitev določenih virov zelo temeljita, morda pa bo pri podrobnejšem preučevanju še nepreučenihi virov ravno zbornik dodal novo, dodatno spodbudo.

Marjetka Balkovec Debevec